

أَيْنَ الزَّادِ ... يَا مَسَافِرُ؟!

□ يَا هَذَا! عَفْلُكَ يَدْعُوكَ إِلَى التَّوْبَةِ وَهُوَ كَإِمْنَعٍ ... وَ الْحَرْبُ بَيْنَهُمَا. فَإِنْ
جَهَّزْتَ جَيْشَ عَزْمٍ، فَارْجِعْ إِلَى الْوَدُوعِ.
تَنْوِي قِيَامَ اللَّيْلِ فَتَنَامُ وَ تَحْضُرُ مَجْلِسَ الْوَعظِ فَلَاتَبْكِي، ثُمَّ تَقُولُ : مَا السَّبَبُ؟!
﴿قُلْ : هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ﴾
عَصَيْتَ بِالنَّهَارِ ... فَنِمْتَ بِاللَّيْلِ . أَكَلْتَ الْحَرَامَ فَأَظْلَمَ قَلْبُكَ ... !

إِذَا غَيَّرَ الْمِسْكُ الْمَاءَ مَنَعَ الْوَضوءَ، فَكَيْفَ بِالنَّجَاسَةِ؟!
□ أَكْثَرَ فَسَادِ الْقَلْبِ مِنْ تَخْلِيطِ الْعَيْنِ. مَا دَامَ بَابُ الْعَيْنِ مُحْكَمًا بِالْعَصِّ* فَالْقَلْبُ
سَلِيمٌ مِنْ آفَةٍ. فَإِذَا فُتِحَ الْبَابُ طَارَ طَائِرٌ... وَرُبَّمَا لَا يَعُودُ...!
□ وَاعْجَبَا عَلَيْكَ! تَعُدُّ التَّسْبِيحَ بِسُبْحَةٍ... فَهَلَّا جَعَلْتَ لِعَدِّ الْمَعَاصِي سُبْحَةً
أُخْرَى؟! يَا مَنْ يَخْتَارُ الظَّلَامَ عَلَى الضَّوءِ... أَلَدُّبَابُ أَعْلَى هِمَّةً مِنْكَ... إِذَا أَظْلَمَ
الْبَيْتُ خَرَجَ الدُّبَابُ إِلَى الضَّوءِ!

□ عَلَيْكَ بَدْبِيرِ دِينِكَ كَمَا دَبَّرْتَ دُنْيَاكَ! لَوْ عَلِقَ ثَوْبُكَ بِمِسْمَارٍ... رَجَعْتَ إِلَى
الْوَرَاءِ لِتَخْلِصِهِ... هَذَا مِسْمَارُ الْإِصْرَارِ قَدْ تَشَبَّهَتْ بِقَلْبِكَ...! فَلَوْ عُذَّتْ إِلَى النَّدَمِ
حُطَوْتَيْنِ* تَخَلَّصْتَ.

لَا بُدَّ مِنْ عَزْمٍ يُؤَخِّدُ بِالْحَزْمِ. مَنْ رَقَّ لِبُكَاءِ الطِّفْلِ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى فِطَامِهِ!
□ الْمَعَاصِي سُمٌّ وَالْقَلِيلُ مِنْهُ يَقْتُلُ. الدُّنْيَا وَرَاءَكَ وَالْأُخْرَى أَمَامَكَ...
وَالطَّلَبُ لِمَا وَرَاءَكَ هَزِيمَةٌ.

□ وَيَحَاكَ! دَعِ مَحَبَّةَ الدُّنْيَا، فَعَابِرِ السَّبِيلِ لَا يَتَوَطَّنُ*.
وَاعْجَبَا! تَضِيعُ مِنْكَ حَبَّةٌ* فَتَبْكِي... وَقد ضَاعَ عُمْرُكَ وَأَنْتِ تَضْحَكُ! انْقَضَى
الْعُمْرُ فِي خِدْمَةِ الْبَدَنِ... وَحَوَائِجِ الْقَلْبِ كُلِّهَا وَاقِفَةٌ!
□ وَاللَّهِ لَيْسَ إِخْوَةٌ يَوْسُفَ لَمَّا بَاعُوا يَوْسُفَ بِثَمَنِ بَحْسٍ أَعْجَبَ مِنْكَ؛ لَمَّا بَعَتْ
نَفْسَكَ بِمَعْصِيَةِ سَاعَةٍ!

جَسَرَتْ عَلَى الْمَعَاصِي فَانْقَلَبَتْ عَلَى «الْجِيمِ» التُّقْطَةُ!

أَيُّهَا الْمَسَافِرُ بِلَازَادٍ... لَا رَاحِلَةَ* وَلَا جِوَادًا!

أَيُّهَا الزَّارِعُ... قَدْ آنَ الْحِصَادُ!

البلاغة (۳)

علم البدیع «الجناس، الطباق والسجع»

دانستیم که :

- علم معانی به معنای جمله و مطابقت آن با حال مخاطب می پردازد.
- علم بیان از شیوه های مختلف برای اظهار یک معنای واحد، بحث می کند.

اما در **علم بدیع** با شیوه های تحسین و زیباسازی کلام آشنا می شویم. این محسنات، برخی به لفظ و برخی به معنی مربوط است.

الف) محسنات لفظی

۱- الجناس

به عبارات فارسی زیر توجه کنید :

- برادر، که در بند خویش است، نه برادر، نه خویش است!
- بهرام که گور می گرفتی همه عمر دیدی که چگونه گور بهرام گرفت

چه کلماتی دو بار تکرار شده اند؟

آیا کلمات مشترک، معنای واحدی نیز دارند؟

این زیبایی لفظی در علم بدیع، «جناس» نام دارد.

در جناس، حروف دو کلمه از یک جنس است ولی هر کدام برای خود معنای خاصی دارند.

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفِثُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ﴾*

روزی که قیامت بر پا شود، بدکاران سوگند می خورند که جز ساعتی درنگ نکردند.

با توجه به ترجمه ی آیه ی کریمه، جناس را معین کنید :

به این نوع جناس که دو کلمه در عدد، حرکات، نوع و ترتیب حروف، یکسان هستند

«جناس تام» می گویند.

اکنون در این آیه‌ی کریمه
«جناس» را معین کنید:

﴿وُجُوهُهُ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ﴾
در آن روز چهره‌هایی شاداب‌اند، به سوی
پروردگار خود می‌نگرند.

گاهی تجانس دو کلمه در عدد، حرکت، نوع و ترتیب حروف، کامل نیست. به این نوع
جناس «جناس ناقص» می‌گویند.

۲ - السَّجْع

به عبارات فارسی زیر توجه کنید:

هنر چشمه‌ی زاینده است و دولت پاینده!
باران رحمت بی‌حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی‌دریغش همه جا کشیده!

– عبارات فوق را برای بار دوم و سوم نیز بخوانید.
– آیا در خواندن آن شیرینی و حلاوتی احساس نمی‌کنید؟!

این حلاوت و زیبایی، ناشی از انسجام و تعادل
هندسی کلمات است.

این فن در علم بدیع «سجع» نامیده می‌شود.
سجع، توافق کلمات آخر جمله‌ها در کلام، بر حرف
یا حروفی واحد است. که در قرآن کریم به آن «فاصله» گویند

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۝

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۝

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝﴾

بدانیم

الطَّبَاق

به آیه‌ی کریمه توجه کنید:

﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾

- دو کلمه‌ی «الحق» و «الباطل» را از جهت معنی با یک دیگر مقایسه کنید.
- چه ارتباطی بین دو کلمه وجود دارد، شباهت یا تضاد؟!

یکی از زیبایی‌های کلامی، به کاربردن کلماتی است که با یک دیگر «متضاد» اند. به این فن در علم بدیع «طَبَاق» می‌گویند.

مانند: ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ﴾

﴿فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

بدانیم

کارگاه ترجمه

خلاصه:

- ۱- تمامی قواعدی را که می‌آموزیم، در خدمت فهم و ترجمه‌ی عبارت‌ها قرار دهیم.
- ۲- برای ترجمه‌ی دقیق به زمان جمله‌ها، ضمایر، اسم‌های اشاره و مرفوعات و منصوبات موجود در جمله

۱- سه تاکتیک یک مترجم حرفه‌ای را فراموش نکنید: «ترجمه‌ی حدسی»، «مراجعه به کلمات هم خانواده برای یافتن معنی»، و «یافتن معنی از طریق قرائن جمله».

دقت کنیم.

۳- ترجمه‌هایمان را همیشه روی کاغذ بنویسیم و آن را جرح و تعدیل و اصلاح کنیم.

۴- برای یادگیری ترجمه، روش ترجمه‌ی تحت اللفظِ روان را مد نظر قرار دهیم.

۸- نباید بوی ترجمه، از عبارت‌های زبان مقصد، استشمام شود! عبارت‌های فارسی خود را با ساختار جملات فارسی هماهنگ کنید!

متن زیر را بخوانید و پس از پاسخ دادن به سوالات، آن را ترجمه کنید:

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۖ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (الزلزلة/ ۸)

جاءت الآية الكريمة في الحث على عمل الخير مهما قل وصغر، والاجتناب عن عمل الشر مهما

قل وصغر.

و سرانجام: «وَأَخْرَجُوا أَنَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَالَمِينَ!»

إِنَّ الْمَرْءَ يَجِدُ جَمِيعَ مَا عَمِلَهُ مِنْ خَيْرٍ وَ شَرٍّ حَاضِرًا أَمَامَهُ.

﴿وَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا ۚ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ (الكهف/ ۴۹)

۹- امانت و درست کاری را از یاد مبرید! مترجم امانت دار فرهنگ ملل است!

فَيُنَبِّئُ لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَجْتَنِبَ الْمُعْصِيَةَ مَهْمَا صَغُرَتْ؛ لِأَنَّهُ رُبَّمَا اقْتَرَنَتْ بِغَضَبِ اللَّهِ - جَلَّ جَلَالُهُ - وَ

الْخُسْرَانَ الْمُبِينِ. وَكَذَلِكَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَقُومَ بِعَمَلِ الْخَيْرِ وَإِنْ كَانَ بَسِيطًا، لِأَنَّهُ رُبَّمَا اقْتَرَنَ بِالْقَبُولِ فَيَفُوزُ بِذَلِكَ الْعَامِلِ وَيَقْرُبُ إِلَى رِضْوَانِ اللَّهِ. «إِنْ شَاءَ اللَّهُ»

أَسْئَلَةٌ:

□ معنی المفردات:

○ مقدار	○ تشویق	○ پرهیز	○ أ- الحث:
○ هر چند	○ هر وقت	○ اما	○ ب- مهما:
○ شایسته است	○ بی نیاز است	○ دور است	○ ج- ينبغي:
○ انجام دهنده	○ فاعل	○ کارگر	○ د- العامل:

□ عَيْنُ الصَّحِيحِ:

○ غَضَبُ اللَّهِ   ○ الخسران المبین   ○ التَّقَرُّبُ إِلَى اللَّهِ

□ عَيْنُ الْخَطَا:

○ عمل الخیر مقبول... .. :   ○ وإن كان بسیطاً   ○ مهما قل   ○ ولو كان ظلماً

التمرين الأول

عَيْنِ الْجَنَاسِ وَاذْكَرُ نَوْعَهُ (التَّامُ أَوْ النَّاقِصُ):

- ١- ﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ* وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ*﴾
- ٢- الْجَهْلُ يُزِيلُ الْقَدَمَ وَيُورِثُ النَّدَمَ.
- ٣- دَوْلَةُ الْبَاطِلِ سَاعَةٌ وَدَوْلَةُ الْحَقِّ حَتَّى قِيَامِ السَّاعَةِ.
- ٤- وَرَدَ الرَّبِيعُ فَمَرَحَبًا بِوُرُودِهِ* وَبَنُورٍ بَهَجَتِهِ وَنُورٍ وُرُودِهِ*

التمرين الثاني

عَيْنِ الطَّبَاقِ:

- ١- ﴿إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا*﴾
- ٢- ﴿اللَّهُمَّ ... تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ*﴾
- ٣- مَرَارَةُ الدُّنْيَا حَلَاوَةٌ الْآخِرَةُ وَحَلَاوَةُ الدُّنْيَا مَرَارَةُ الْآخِرَةِ.
- ٤- حَقٌّ يَضُرُّ خَيْرٌ مِّنْ بَاطِلٍ يَسُرُّ.

التمرين الثالث

عَيْنِ السَّجْعِ:

- ١- مَنْ سَمِعَ إِلَى التَّصِيحَةِ سَلِمَ مِنَ الْفُضِيحَةِ*.
- ٢- الْعَقْلُ زِينَةُ الْإِنْسَانِ وَالصِّدْقُ أَمَانَةُ اللِّسَانِ.

٣- أَطْعْ أَخَاكَ وَإِنْ عَصَاكَ وَصِلْهُ وَإِنْ جَفَاكَ .

٤- إِنْ لِلتَّقْوَىٰ عِلْمَاتٍ : الْخَوْفُ مِنَ الْجَلِيلِ وَالْعَمَلُ بِالتَّنْزِيلِ وَالْقَنَاعَةُ بِالْقَلِيلِ
وَالِاسْتِعْدَادُ لِيَوْمِ الرَّحِيلِ* .

التبرين الرابع

إقرأ النَّصَّ ثُمَّ تَرْجِمْهُ إِلَى الْفَارْسِيَّةِ بِعِبَارَاتٍ مَأْلُوفَةٍ:

الطَّاقَةُ الذَّرِّيَّةُ*

الذَّرَّةُ هِيَ أَصْغَرُ جِزْءٍ مِنَ الْعُنْصُرِ وَإِذَا جُمِعَ عَشْرَةُ مِلْيَينِ ذَرَّةٍ فِي خَطٍّ وَاحِدٍ
بَلَغَ طَوْلُهَا مِيلِيْمِتْرًا وَاحِدًا فَقَطْ! وَكُلٌّ مِنْ هَذِهِ الذَّرَاتِ تَحْتَفِظُ بِنَفْسِ خِصَائِصِ
الْعُنْصُرِ.

وَأخِيرًا تَمَكَّنَ الْعُلَمَاءُ مِنْ تَجْزِئَةِ الذَّرَّةِ وَتَفْجِيرِهَا وَالْحُصُولِ عَلَى طَاقَةٍ جَدِيدَةٍ
تُسَمَّى الطَّاقَةُ النَّوَوِيَّةُ؛ يَسْتَفِيدُ مِنْهَا الْإِنْسَانُ فِي الْأَهْدَافِ السَّلْمِيَّةِ وَمَعَالِجَةِ كَثِيرٍ مِنَ
الْأَمْرَاضِ، إِلَّا أَنَّ الْإِنْسَانَ نَفْسَهُ قَدْ اسْتَخْدَمَ هَذِهِ النِّعْمَةَ الْإِلَهِيَّةَ الْعَظِيمَةَ فِي مَجَالِ
الْقَتْلِ وَالذَّمَارِ كَمَا أَنَّ السَّلَاحَ الذَّرِّيَّ قَتَلَ مِثَالَ الْأُلُوفِ مِنَ النَّفُوسِ وَدَمَّرَ كَثِيرًا مِنَ
الْمُدُنِ فِي الْحَرْبِ الْعَالَمِيَّةِ الثَّانِيَةِ!

﴿وَإِنْ تَعَدَّوْا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾

التمرين الخامس

ترجم النص ثم أجب عن الأسئلة:

قال حكيمٌ لشخصٍ يستكثر من العلمِ و لا يعمل به : يا أخي! إذا أفنيت
عمرك في جمع السلاح فمتى تُقاتل؟!

١- هل يُفيد العلمُ دونَ العملِ به؟

٢- بِمِ شُبَّهَ العلمُ؟

٣- شَكَّلَ ما أُشير إليه بخطِّ :

التمرين السادس

لإعراب و التحليل الصَّرْفِيّ (على حسب ما قرأناه من القواعدِ حتّى الآن):

﴿ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوْثِرَ ﴾

الصورة البهائية في القرآن الكريم

«وصل و فصل»

متکلم بلیغ هنگام سخن گفتن بر دو نکته آگاه است: اولاً، می داند که چه می خواهد بگوید و قصد او از عباراتی که ادا می کند چیست؟! ثانیاً، برخی علوم ادبی را می داند و بعضی مسائل نحوی و بلاغی را می شناسد، آنگاه با رعایت این دو، سخن خود را بر زبان می آورد. در چنین حالتی متکلم باید بداند که سخن خود را کجا به عبارت قبل «وصل» کند و در کجا «فصل»! در زبان عربی (بر خلاف فارسی) اصل بر این است که جملات، تا آن جا که ممکن است، به وسیله یکی از حروف عاطفه به یکدیگر «متصل» باشند.

ولی گاهی به علمی بلاغی این کار صورت نمی گیرد و بین جملات به جای «وصل» حالت «فصل» برقرار می شود. به آیات زیر توجه کنیم:

﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا، إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾

در این جا جمله ی دوم به جمله ی اول «وصل» نشده است، زیرا آیه ی دوم تأکیدی است برای جمله ی اول؛ بنابراین نیازی به عطف کردن نداشته است.

﴿لَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ، إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾

در این جا نیز به خاطر آن که جمله ی دوم خبریه است و جمله ی اول نهی و إنشاء، بدین سبب مناسبتی برای عطف کردن آن ها به یکدیگر وجود ندارد.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ، وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾

هر دو جمله خبریه هستند و میانشان از این جهت، تناسب وجود دارد. بدین سبب به وسیله ی «و» بر یکدیگر عطف شده اند.

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾

هر دو جمله انشائیة هستند (یکی امر و دیگری نهی) از این رو به واسطه ی «و» بر یکدیگر عطف شده اند.

***

در آیات ذیل علت «فصل» و «وصل» را مشخص کنید:

﴿تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

در نیکوکاری و پرهیز همکاری کنید نه در گناه و تجاوز.

﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾

بدانید که هرچه در آسمان ها و زمین است از آن خداست. آگاه باشید که وعده ی خدا حق است.

﴿وَلَنَنْظُرَ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾

و هر کس، باید بنگرد که برای فردایش چه فرستاده است و از خدا بترسید که خدا به کارهایی که می کنید آگاه است.

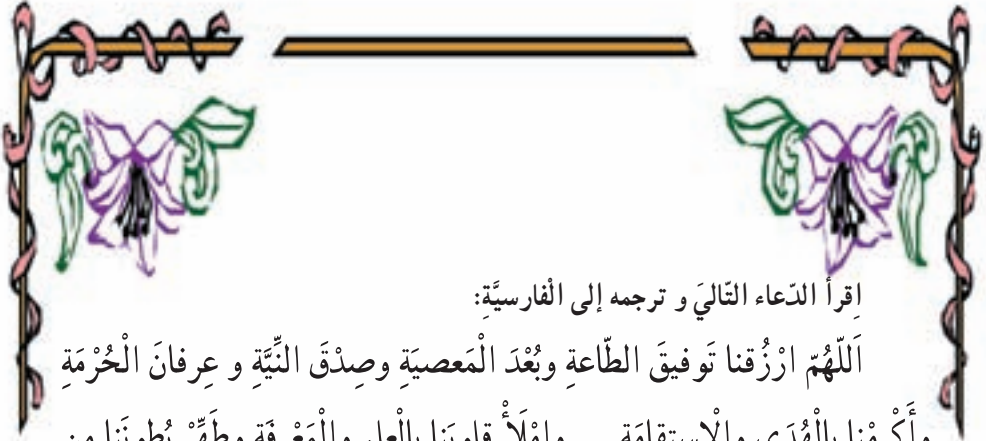
۱- جمله یا «خبریه» است و یا «انشائیة». جمله های انشائیة عبارتند از: امر، نهی، استفهام، ندا، و...

باتوانایی بر سه موضوع «ترجمه»، «قواعد»، «بلاغت» به اهداف مورد نظر در آموزش زبان قرآن نائل می شویم!

علمای بلاغت گفته اند: البلاغة هي معرفة الفُصْلِ والوصل!

فِي ظِلِّ الْأَدْعِيَةِ

اقْرَأِ الدَّعَاءَ التَّالِيَ وَتَرْجَمِهِ إِلَى الْفَارْسِيَّةِ:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ وَبُعْدَ الْمَعْصِيَةِ وَصِدْقَ النَّيِّةِ وَعِرْفَانَ الْحُرْمَةِ
وَأَكْرَمْنَا بِالْهُدَى وَالْإِسْتِقَامَةِ... وَاَمَلًا لِقُلُوبِنَا بِالْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ وَطَهَّرْ بُطُونَنَا مِنْ
الْحَرَامِ وَالشُّبْهَةِ... وَاغْضُضْ أَبْصَارَنَا عَنِ الْفُجُورِ وَالْخِيَانَةِ وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ
عُلَمَائِنَا بِالرُّهْدِ وَالنَّصِيحَةِ وَعَلَى الْمُتَعَلِّمِينَ بِالْجُهْدِ وَالرَّغْبَةِ... وَعَلَى مَشَايخِنَا
بِالْوَقَارِ وَالسَّكِينَةِ وَعَلَى الشَّبَابِ بِالْإِنَابَةِ وَالتَّوْبَةِ وَعَلَى النِّسَاءِ بِالْحَيَاءِ وَالْعِفَّةِ
وَعَلَى الْأَغْنِيَاءِ بِالتَّوَّاضُعِ وَالسَّعَةِ... وَعَلَى الْأُمَرَاءِ بِالْعَدْلِ وَالشَّفَقَةِ... بِفَضْلِكَ
يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

***

مشايخ: ج مَشِيخَةٌ و شَيْخ ؛ سال خوردگان

السعة: گشاده دستی

الفجور: گناه

